

חג השבועות

חוברת דינים ומנהגים
לחג השבועות תשפ"ה

חג השבועות

חוברת דינים ומנהגים לחג השבועות תשפ"ה לוח זמנים מעודכן לשנת תשפ"ה

אירוע	שעה		יום בשבוע	תאריך לועזי	תאריך עברי
	מרכז הארץ	ירושלים			
כניסת חג השבועות הדלקת נרות יום טוב	19.22	19.04	ראשון	1.06.2025	ה' סיון
שקיעת החמה	19.43	19.44			
עלות השחר	4.09	4.08	שני	2.06.2025	ו' סיון
נץ החמה	5.41	5.34			
הבדלה וצאת החג	20.24	20.22			

השנה, תשפ"ה, חל חג השבועות [ו' סיון] ביום שני בשבוע 2.06.25. כניסת החג ביום ראשון הי' סיון 1.06.25 בזמן הדלקת הנרות לפני שקיעת החמה.

צאת החג ביום שני עם צאת הכוכבים וההבדלה.

חג השבועות

החמה, גם אם לא הדליקו את נרות החג או השבת, ומאז אסורה עשיית מלאכה.

בכל שבת וחג יש מצווה "להוסיף מחול על הקודש", ולקבל את החג או השבת זמן מה מוקדם יותר [כמה להוסיף - יש מנהגים שונים בכל עיר מהו הזמן הרצוי להדלקת הנרות וקבלת השבת]. לכן בכל שבת וחג אנו נוהגים להדליק את הנרות ולקבל שבת עוד לפני השקיעה, בזמן הדלקת הנרות הקבוע בלוח הזמנים שבכל עיר ועיר. אסור להדליק נרות שבת אחרי שקיעת החמה שהרי כבר נכנסה השבת.

בחג - יום טוב [להבדיל משבת] מותר להדליק אש לצורך מלאכות אוכל נפש, ובכלל זה גם לצורך מאור - שזו בעצם מטרתם של נרות החג.

לכן ביום טוב יש גם אפשרות נוספת - להפריד את קבלת החג והלכותיו מהדלקת הנרות בפועל. ניתן להוסיף מחול על הקודש ולקבל את כניסת החג בזמן המיועד של "הדלקת הנרות", על ידי אמירה בפה "אני מקבל/ת עלי את כניסת החג", ומאז חלים עלינו כל דיני החג. גם מי שלא עשה כן הרי שדיני החג יחולו עליו אוטומטית בשקיעת החמה. אך את הדלקת הנרות בפועל ניתן לעשות גם אחרי כן - לפני הסעודה, כי הדלקת נר לצורך תאורה [או בישול] מותר במשך כל החג.

אך לנוהגת כך יש הגבלה אחת. ביום טוב [להבדיל משבת] מותר להדליק אש/נר לצורך הכנת המאכלים "מלאכות אוכל נפש", וכן לשאר שימושים כמו מאור וחימום, אך זאת בתנאי שלא יבעירו אש חדשה, אלא יעבירו אותה מאש קיימת.

לפיכך מי שמעוניינת להדליק נרות החג אחרי שקיעת החמה צריכה להניח ולהכין מראש [לפני כניסת החג] נר דולק שממנו ניקח את האש לצורך הדלקת נרות החג.

הדלקת נר נשמה לצורך מקור אש לשימוש בחג

כדאי ורצוי להדליק לפני כניסת החג [לפני השקיעה] "נר נשמה" הדולק לפחות 24 שעות. נר זה ישמש אותנו כמקור אש לצורך הדלקת נרות החג [למי שמדליקה את נרות החג אחרי השקיעה]. נר הנשמה גם יוכל לשמש כמקור אש למי שמעוניין לבשל בחג על כירי גז [ראה בהמשך].

הדלקת נר נשמה לצורך הזכרת נשמות

בחג השבועות מקובל בהרבה קהילות לערוך בבית הכנסת לאחר קריאת התורה "הזכרת נשמות" לכל מי שאין לו אב או אם. לכן מי שאחד מהוריו נפטר, נוהג להניח מערב החג נר נשמה נוסף. הנר

חג השבועות הוא אחד משלשת הרגלים "פסח שבועות סוכות". זמנו נקבע בתורה לאחר סיום ספירת העומר - ספירת ארבעים ותשע יום מהיום שלאחר החג הראשון של פסח.

דינו כשאר החגים - ימים טובים. הוא אסור בעשיית מלאכה, אך להבדיל משבת - הוא מותר במלאכות הנצרכות להכנת האוכל, ושאר צורכי האדם הרגילים, ובשפת ההלכה "מלאכות אוכל נפש". [פירוש על כך בהמשך]

כמו בכל חג, נערכות בו תפילות ערבית שחרית מוסף ומנחה, בנוסח המיוחד לשלש רגלים, בבוקר, לאחר תפילת שחרית מתפללים את "תפילת ההלל", קוראים קריאת התורה של החג בציבור. לאחר מכן תפילת מוסף של חג.

את סעודות החג סועדים בערב ובבוקר.

בחג השבועות מוסיפים לקרוא בבית הכנסת בבוקר את מגילת רות, ויש עוד מנהגים רבים המיוחדים לחג השבועות, אשר בנוסף להיותו חג הביכורים הוא גם "חג מתן תורה", וכפי שיפורט בהמשך.

כניסת החג והדלקת הנרות ביום ראשון לקראת ערב

בכל יום טוב, כמו בשבת, הנשים מדליקות נרות לפני כניסת החג.

על הנרות של יום טוב מברכים שתי ברכות

ברכה על מצוות הדלקת הנרות

"ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם אשר קידשנו במצוותיו וציוונו להדליק נר של יום טוב".

ברכה על השמחה שזכינו להגיע ולחגוג חג זה

ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה".

זמן כניסת החג והדלקת נרות החג

החג [כמו כל שבת] נכנס לתוקף בצורה אוטומטית החל משקיעת

הדולק מסמל את הנשמה - כאמור בפסוק "נר ה' נשמת אדם", ובהדלקת הנר ושמירה על מצוות החג, יהיה עילוי לנשמת הנפטר.

מתוך אהבתו אותם - אהבה שבאה לידי ביטוי בכך שהוציא אותם ממצרים בניסים גדולים.

אח"כ הוא מגדיר בקצרה את מהות הברית, שהיא מעין "חווה" בין הקב"ה לעם ישראל. עם ישראל מתחייב לקבל ולשמור את מצוות התורה ולעשות רצון ה', ואילו הקב"ה מתחייב שעם ישראל יתקיים לעד, יהיה "עם סגולה" "ממלכת כוהנים וגוי קדוש", אשר באמצעות עמידתם בתנאי הברית, יבוא העולם לתכליתו ומסרתו, ויזכו לשכר וקיום נצחי.

משה רבינו נשלח להציע לעם ישראל את הברית ובמעמד כל העם מתקבלת החלטה משותפת "כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע". עם ישראל מוכן לקבל את הברית ו"לחתום על החוזה". קבלה זו מהווה את המחויבות הנצחית של עם ישראל לברית עם הקב"ה, ושמירת מצוות התורה.

ימים ג-ה סיוון היו ימי הכנה והיטהרות לקראת מתן תורה, ומכונים "שלושת ימי הגבלה", על שם המצווה שהצטוו להגביל את כניסת העם להר סיני עצמו.

ביום ו' סיון נערך האירוע של "מתן תורה" על הר סיני. היה זה אירוע יוצא דופן וחד פעמי בכל ההיסטוריה היהודית והעולמית.

במעמד זה נכחו כל עם ישראל. לפי המסופר בתורה היו אז כ-600,000 גברים מגיל עשרים עד שישים, ועל פי הערכות מבוססות יש לשער את המספר הכללי של עם ישראל בכעשרה מיליוני איש לפחות. המעמד היה מלווה בקולות וברקים, ענן כבד על ההר, וקול שופר חזק ביותר שהגיע מן השמיים.

שיאו של מעמד הר סיני הייתה ה'התגלות' של הקב"ה לעיני כל העם, ומסירת עשרת הדברות למשה רבינו, ובאמצעותו לכל העם. מאורע זה נעשה במכוון בצורה גלויה וברורה ביותר, לעיני כל העם, באופן שאינו מותיר כל מקום לספק בדבר מציאות ה', ומינויו של משה להיות מוסר ומבאר התורה לעם ישראל.

מעמד הר סיני הוא היסוד לכל תורת ואמונת ישראל. התורה מצווה על הנוכחים במעמד זה לספר לבניהם ולדורות הבאים כל מה שראו ושמעו בעיניהם, ובאופן זה לשמר ולהנציח את אמיתות תורת ישראל.

דיני ומנהגי חג השבועות

אין מצוות מעשיות בתורה הקשורות ל"זמן מתן תורתנו", אך מנהגים רבים המבטאים את הקשר בין יום זה לקבלת התורה, מושרשים בתלמוד, בספרות ההלכה ובספרי המנהגים של הקהילות השונות. נסקור כמה מן המנהגים היותר מפורסמים.

חג השבועות - חג מתן תורה

בתורה שבכתב אין קישור מפורש בין חג השבועות ליום מתן תורה. בתורה מוזכר כי בחג השבועות היו מתחילים להביא ביכורים מפירות האילן [ומכאן שמו חג הביכורים], וכן מביאים בבית המקדש קרבן מנחה מיוחד 'מנחת שתי הלחם', שהיא המנחה הראשונה שהובאה לבית המקדש מהתבואה החדשה של שנה זו.

אמנם חכמינו ז"ל עמדו על העובדה כי מעמד הר סיני וקבלת התורה [באותה שנה בה יצאו ממצרים] הייתה בו' סיון, היום בו חל חג השבועות. בדברי חז"ל וכן בנוסח התפילות שתיקנו אנשי כנסת הגדולה מוזכר חג השבועות כ"זמן מתן תורתנו".

ואכן, מאז שחרב בית המקדש ואין מקיימים בפועל את הקרבת המנחה והבאת הביכורים, נותר "זמן מתן תורתנו", המשמעות העיקרית המעשית של החג.

מעמד הר סיני - מתן תורה וכריתת הברית בין הקב"ה לעם ישראל

בראש חודש סיוון, כחודש וחצי לאחר יציאתם ממצרים, הגיעו בני ישראל למרגלות הר סיני. הקב"ה מודיע לבני ישראל [על ידי משה רבינו] שרצונו לכרות איתם ברית עולם.

ההודעה כוללת מספר מסרים חשובים ויסודיים.

ראשית מודיע להם הקב"ה שרצונו לכרות איתם את הברית נובעת

תיקון ליל שבועות

מנהג נפוץ ועתיק בכל קהילות ישראל להיות ערים בלי חג השבועות ולעסוק כל הלילה בלימוד התורה. עם עלות השחר נוטלים ידיים ומתכוננים לתפילת הבוקר שתהיה עם הנץ החמה.

הטעם למנהג זה הוא נובע מאמירת חז"ל על כך שבני ישראל, בלילה לפני מתן תורה, הלכו לישון, ומשה הוצרך להעירם בעלות השחר לקבל את התורה. אנו "מתקנים" "חטא" זה ע"י היותנו ערים ועוסקים בתורה כל הלילה.

המקור למנהג זה מצוי בספר הזהר, ואחריו בשאר ספרי המקובלים. הם מדגישים בעיקר את הסגולה הרוחנית והקדושה המיוחדת לה ניתן להגיע ע"י לימוד התורה בליל חג השבועות.

בהקשר לכך מפורסמת עדותו של רבי שלמה אלקבץ [מראשי חבורת המקובלים בצפת לפני כ-470 שנה, ומחבר הפיוט לכה דודי]. הוא מתאר התארגנות של עשרה חכמים גדולים [בראשם הוא ומרן הבית יוסף מחבר השולחן ערוך] לאמירת תיקון ליל שבועות בחבורה אחת. באמצע הלילה זכו בני החבורה לגילוי שמימי בצורת מלאך - מגיד מן השמיים שדיבר אל כל הנוכחים בקול גדול ורם, גילה להם מסודות התורה, ושיבח אותם על לימודם הקדוש.

בקהילות רבות מקובל לומר "תיקון ליל שבועות", התיקון מכיל "תקציר" של כל התורה שבכתב, המשניות, וקטעים מספר הזהר. יש "אוספים" שונים של קטעי לימוד הנאמרים בלילה זה. הרעיון הוא לערוך סוג של "תקציר" - "טעימה" מכל חלק מחלקי התורה.

תפילת ותיקין

רבים נוהגים להתפלל תפילת שחרית של חג השבועות עם הנץ החמה, כמנהג ותיקין.

תפילה זו מהווה המשך וסיום של הלילה הגדול והקדוש, בו היו ערים כל הלילה ולמדו תורה. עניין נוסף בתפילת ותיקין זו הוא משום שזמן זה של סיום הלילה ותחילת היום היה הזמן בו ניתנה תורה לישראל. עם זאת יש שקשה להם להתרכז ולהתפלל לאחר שהיו ערים כל הלילה. הם מעדיפים לחזור לביתם לישון אחרי שהגיע זמן עמוד השחר, וקמים לתפילת שחרית בזמן הרגיל, רעננים יותר.

בירושלים נוהגים רבים להתפלל את תפילת שחרית של חג השבועות עם הנץ החמה ליד הכותל המערבי. לאחר שעות ארוכות של לימוד

כל הלילה, לקראת עלות השחר מתחילים בצעדה רגלית של שעה ויותר, לכיוון הכותל. עשרות אלפי אנשים מתקבצים מכל קצוות ירושלים, לתפילת השחרית המתקיימת ברוב עם במעמד מיוחד ומרגש ביותר. אלפי המתפללים מסתדרים בעשרות מניינים שונים, המתנהלים במקביל, בנוסחאות שונות, כל עדה ועדה לפי מנהגה.

שיא המעמד הוא אותו רגע של "הנץ החמה", הוא הרגע איליו מכוונים כל מנייני התפילה להתחיל בו את תפילת העמידה. כל המתפללים, בעשרות המניינים, מגיעים ברגע אחד לתפילת העמידה, והרעש הגדול של עשרות אלפי האנשים, נהפך ברגע אחד לשקט מוחלט, בו כל אחד אומר בלחש את תפילת העמידה.

אקדמות

בכל חג נערכת בתי הכנסת קריאה בתורה בפרשה העוסקת בענייניו של אותו החג.

בחג השבועות הקריאה היא בפרשת יתרו העוסקת במעמד הר סיני וקבלת התורה.

בקהילות רבות נוהגים מנהג מיוחד שכאשר ספר התורה כבר פתוח על הבימה, והעולה לתורה כבר מוכן ומזומן לקריאה, עוצרים את התהליך, וכל הנוכחים משתתפים באמירת פיוט מיוחד הנקרא "אקדמות".

הפיוט חובר לפני כתשע מאות שנה על ידי החכם רבי מאיר ברבי יצחק שהיה חזן בעיר וורמייא (וורמס), היא העיר שרש"י חי בה. על פי המסופר, למד רש"י תורה מפיו של הפייטן הזה.

תקופת חיבור פיוט ה"אקדמות", הייתה תקופה קשה לעם היהודי, בה הנצרות פשטה ופרצה גבולות באירופה. בתקופה זו התקיימו מזמן לזמן "מסעי הצלב", שנועדו בתחילה לכיבוש ארץ ישראל מידי המוסלמים הכופרים, אך בפועל שימשו גם לרצח מאות ואלפי יהודים בקהילות אירופה השונות, בתוכם נרצח גם בנו של רבי מאיר.

ראשי הנצרות כפו על ראשי הקהל וחכמי היהודים לקיים עימותים תיאולוגיים עם הנוצרים [כנצרי בדת הנוצרית שימשו בדרך כלל יהודים שהמירו דתם והכירו גם את המקורות היהודיים]. היו אלו עימותים מתוקשרים ו"מכורים" מראש, כדי להוכיח לכולם את צדקת הנצרות, ולכפות על היהודים להמיר את דתם. יהודי שהיה מעז לנצח בויכוח היה מסתכן בהוצאתו להורג. גם רבי מאיר השתתף בויכוח כזה, אך לא נכנע. לפי חלק מהמקורות אף נאלץ לברוח ולהסתתר לאחר שהעז "לנצח" בויכוח. הקהילות היהודיות היו בתחושה של רדיפה ודיכוי, הן גשמית והן רוחנית.

לצורך חיזוק פנימי של הקהילה היהודית חיבר רבי מאיר את הפיוט "אקדמות". הפיוט מתאר בצורה נשגבה ומרוממת את גדלות הבורא, גדלות התורה, ואת גדלות עם ישראל - הוא העם הנבחר. הפיוט נכתב בשפה הארמית כנראה מפחד ל"תגובה לא שקולה" של הציבור הנוצרי.

מקור נוסף מתאר את נסיבות חיבור הפיוט, לוויכוח שערך רבי מאיר עם כומר נוצרי, לפי הזמנת קהילת עשרת השבטים, הגרים מעבר לנהר הסמבטיון.

הפיוט בנוי מתשעים שורות, כולן מסתיימות בסיומת זהה "תא". ראשי המילים של כל שורה מסודרים בתחילה לפי סדר הא-ב,

ולאחריהם ראשי המילים בשורות הם בסדר אותיות המרכיבות את המילים "מאיר ביר רבי יצחק, יגדל בתורה ובמעשים טובים, אמן, וחזק, ואמץ".

נתקבל המנהג בקהילות רבות באשכנז לקרוא פיוט זה לפני קריאת התורה בבית הכנסת בחג השבועות, הואיל והוא עוסק בשבח התורה, נותנה, ומקבליה. החזן קורא שורה והציבור עונה בקריאת השורה שאחריה, והכל בניעמה מיוחדת, מלאה הוד והדר והתרוממות הנפש.

השורה האחרונה בפיוט היא "מרומם הוא אלהין בקדמא ובתרייתא - צבי ואיתרעי בן ומסר לן אורייתא". ובתרגום לעברית "מרומם הוא אלקיננו, ראשון הוא ואחרון, אשרינו שחפץ בנו ונתן לנו את תורתו!"

הכתובה

מנהג מקביל לאמירת האקדמות נהוג בהרבה קהילות ספרד. בעת פתיחת הארון להוצאת ספר התורה, קוראים ברוב עם נוסח של "כתובה".

מחבר ה"כתובה" הוא רבי ישראל נג'ארה רב ופייטן נודע [לפני 450 שנה לערך], והידוע יותר בציבור כמחבר הפיוט "ק-ה רבון עולם" המושר בלילות שבת.

היסוד לחיבור הכתובה הם מדרשי חז"ל השונים, המתארים את מעמד הר סיני ומתן תורה כטקס "נשואים" בין הקב"ה [הוא הבעל] וכנסת ישראל [היא הכלה].

עומק משמעות ההשוואה של מתן תורה לנישואים הוא נושא למאמר נפרד. במילים קצרות יש בכך ביטוי לקשר נצחי, קשר של אהבה שאינה תלויה בדבר, וקשר של מחויבות הדדית בין הקב"ה לעם ישראל. המחויבות של הבעל לאשה מנוסחת בשטר הכתובה, והיא המאפשרת את קיום הנישואין [ללא כתובה אין הזוג יכול להינשא]. מכאן המקור להקראת ה"כתובה" של מעמד הר סיני, היינו יצירת הקשר והמחויבות של הקב"ה לעמו הנבחר.

אזהרות

בקהילות רבות, ובעיקר בקהילות ספרד, נהגו לאחר תפילת מוסף לומר "אזהרות". זהו פיוט שחובר על ידי המשורר הגדול רבי שלמה אבן גבירול. כמנהג הפייטנים בספרד הוא בנוי ממשקל וחרוזים. הפיוט כולל פירוש של תרי"ג המצוות שבתורה - אותן זכינו לקבל בזכות מתן תורה.

קריאת מגילת רות ואמירת ספר תהילים

לאחר תפילת שחרית ואמירת ההלל [כמו בכל חג], קוראים בבית הכנסת את מגילת רות. בחלק מהקהילות [בעיקר קהילות ליטא ותלמידי הגר"א] נקראת מגילת רות מתוך מגילה כשרה כתובה בדיו על קלף [כמו ספר התורה], ומברכים לפני קריאתה 'על מקרא מגילה' ו'שהחינו'.

המגילה עוסקת בתקופת השופטים [סמוך לאחר כניסת עם ישראל

לארץ ישראל], ומספרת את סיפורה של רות המואביה.

אלימלך היהודי היה מעשירי ארץ ישראל. הוא ואשתו נעמי, יחד עם שני בניהם, "ירדו" לארץ מואב, בעקבות רעב גדול שהיה בארץ ישראל. הם רצו להתחמק מהצורך לפרנס בממונם את הציבור העני והרעב. את "בגידתנו" בעמו המשיכו בניו מחלון וכיליון, שהתחתנו עם רות וערפה - נשים מואביות.

לאחר מות אלימלך האב, ומות שני בניו, החליטה האשה נעמי לחזור לארץ ישראל. רות המואביה - כלתה, התעקשה לדבוק בחמותה, לעלות איתה חזרה לארץ ישראל, להתגייר, ולהתחבר לעם היהודי. בסיום המגילה מסופר על כך שרות זכתה להינשא לבועז שהיה מגדולי הדור, והנין שלה היה דוד מלך ישראל. עקב כך זכתה רות "המואביה" [לשעבר] שהפכה ליהודייה, לתואר המכובד "אימה של מלכות" [כך היא מכונה בפי חכמינו ז"ל].

הקשר של מגילת רות לשבועות יכול להתפרש בכמה אופנים.

יש הנוקטים הסבר פשטני משום שהמאורעות המרכזיים שבמגילת רות חלו בתקופה זו של השנה. יש המקשרים זאת להליך ה"גיו"ר של רות, המקביל למעשה להליך שעם ישראל עבר בקבלת התורה [דרך אגב: רות בהתגיירותה קיבלה על עצמה 606 מצוות נוספות, שיחד עם 7 מצוות בני נוח מגיעות ל"תרי"ג" המצוות. גם השם שלה "רות" הוא בגימטריה 1606]. יש הרואים את הקשר לשבועות דווקא ב"נין" של רות "דוד המלך", שנולד נפטר בחג השבועות.

אמירת תהילים

אחר הצהריים מתכנסים בקהילות רבות בבית הכנסת ואומרים ספר תהלים בציבור. רבים אומרים את ספר תהילים ביחידות בביתם. הסיבה לכך היא שיום פטירתו של דוד המלך מחבר ספר תהילים, חל בחג השבועות.

מאכלים מיוחדים לחג השבועות

נוהגים בהרבה מקומות לאכול בשבועות מאכלי חלב. מצד שני בכל יום טוב יש חובה לאכול "בשר" כחלק משמחת החג. לפיכך יש המייחדים את סעודת ליל החג למאכלי חלב, ויש האוכלים את מאכלי החלב בקידוש הבוקר, לפני הסעודה העיקרית בה יאכלו בשר.

טעמים רבים נאמרו על מנהג זה. נפרט כמה מהם [על פי ספר התודעה]:

התורה נמשלה במתיקוּתה לחלב ודבש.

של תלמודי התורה והחיידרים, אם כי היום נוהגים מנהג זה בהגיע הילד לגיל שלש שנים, ולא דווקא בחג השבועות [בו תלמודי התורה סגורים].

תפילות החג

נוסח תפילת העמידה הוא כנוסח תפילת יום טוב של שלש רגלים.

לאחר תפילת שחרית אומרים הלל שלם עם ברכה.

לאחר אמירת ההלל קוראים בציבור את מגילת רות.

לאחר מכן קוראים בתורה. הקריאה היא מפרשת יתרו העוסקת בתיאור מתן תורה ועשרת הדיברות.

לאחר קריאת התורה מתפללים תפילת מוסף של יום טוב. התפילה מתארת את העלייה לרגל, הקרבת הקרבנות, ואת הכיסופים לבניין בית המקדש.

סעודת החג

סעודת החג נערכת לאחר סיום תפילות הבוקר ותפילת מוסף.

אלו שהתפללו בשחרית "תפילת ותיקין", ומסיימים את תפילת שחרית ומוסף כבר בשעות הבוקר המוקדמות, נוהגים לערוך בבית קידוש על היין.

ההלכה היא ש"אין קידוש אלא במקום סעודה", ולכן יש להסמיך את הסעודה מיד אחרי הקידוש. סעודה זו יכולה להיות עם לחם משנה ברכת המוציא וברכת המזון, אך אפשר גם להסתפק במיני מזונות בשיעור של "כזית" - 30 גרם, וגם זה נחשב קידוש במקום סעודה.

רבים אינם מעוניינים בסעודה גדולה בשעה כזו ולכן עושים קידוש, טועמים מיני מזונות, ואוכלים מאכלי חלב עוגות גבינה וכדו', לקיים את מנהג אכילת מאכלי חלב.

הפסוק העוסק בחג השבועות "מִנְחָה חֲדָשָׁה לַה' בְּשָׂבֻעֹתֶיכֶם" - ראשי תבות: מחלב.

חלב בגימטריה ארבעים - כנגד ארבעים יום שעשה משה בהר סיני.

אמרו במדרש: שמונה שמות להר סיני, אחד מהם - 'גבנונים', שהוא לבן וצח כגבינה, לכך אוכלים גבינה.

עד מתן תורה הותר להם בשר ללא שחיטה, וכן היה מותר לאכול מכל סוגי הבהמות והחיות. אחר נתינת התורה נצטוו על השחיטה ועל מאכלות אסורות, ולא יכלו להשתמש בכלי הבישול שהיו "טרפים" (בלועים מבשולי האיסור), והוכרחו לאכול מאכלי חלב.

קישוט בית הכנסת בעשבים ואילנות

בקהילות רבות נוהגים לקשט את בתי הכנסת בעשבים וירוקים ואילנות קטנים. יש המקשטים באופן זה גם את ביתם הפרטי.

הטעם המקובל לכך הוא "זכר למתן תורה", שהיה בהר סיני, שהיה מלא עשבים וירוקים ואילנות נאים. לכך גם מרבים באילנות ובמיני פרחים ריחניים לשמחת היום הגדול הזה.

טעם נוסף הוא שמשה רבינו נולד ב' אדר, ולפי המסופר בתורה הוא הוחבא שלשה חדשים בביתו, ולאחר מכן הוסתר בקני הסוף על שפת היאור, נמצא שהיה זה בדיוק בתאריך ו' סיון. הקנים ועשבים שאנו שוטחים, הם לזכר הנס שנעשה למשה רבינו עליו השלום.

מנהג זה קדום הוא מאד, במדרש אגדה על מגילת אסתר מוזכר שהמן לעג לעם היהודי על שהוא נוהג במנהג "מוזר" זה של קישוט בית הכנסת בעשבים.

כניסה ללימוד תורה

בקהילות רבות באשכנז הייתה שנת הלימודים של הכיתה הראשונה נפתחת רשמית ב' סיון הוא חג מתן תורה. ביום זה היו מביאים את הפעוטים בני השלש שנים לשנת הלימודים הראשונה שלהם בתלמוד התורה - ה"חיידר".

מנהגים שונים נערכו סביב מאורע חשוב זה. בספר האסופות מביא בלשון זו:

בעלות השחר מוליכים את הנערים לבית הכנסת. ומכסים הנערים תחת המקטורן כשמוליכים אותם מביתם עד בית הרב או עד בית הכנסת, ונותנים אותו על זרועו של הרב, המושיבו ללמוד. מביאים הלוח שכתוב עליו 'א' ב' ג' ד' ה' ו' ת' ש' ר' ק', ותורה צונו לנפש, תורה תהא אומנותי, ופסוק ראשון של ויקרא, וקורא הרב כל אות ואות, והתינוק קורא אחריו. ונותן על הלוח מעט דבש. לוחך הנער הדבש שעל האותיות בלשונו. ופסוקים כתובים על עוגה שנלושה בדבש, והרב קורא עם הנער כל מה שבלוח, ובעוגה. אחר שסיימו הנערים לימודם, מאכילים אותם העוגה."

מסרת "טקס" כניסה ללימודים זה, הוא להאהיב את לימוד התורה על הילדים, זאת ע"י בניית "התנייה" מתוקה שתקבע בלב הילד מתיקות והתרגשות סביב לימוד התורה. ההכנסה תחת המקטורן היא כדי למנוע ממנו מראות לא טובים וטהורים בדרכו ללימוד התורה. היום נוהגים לעטות על הפעוטים את הטלית של האב.

יש לציין שמנהג זה קיים בצורה די דומה עד היום במוסדות החינוך

לפני כניסת החג את השעה הרצויה המשוערת בה נרצה לבשל, ולשער את זמן הבישול הנצרך, לקחת קצת מקדם ביטחון [השעון לא מדויק "על הדקה"] ובהתאם לכל זה לכוון בשעון השבת את זמן ההדלקה והכיבוי של הכיריים. בהגיע הזמן הרצוי יידלקו הכיריים מעצמם וניתן יהיה לבשל, ובהגיע הזמן המיועד הם ייכבו מעצמם

סיום החג

אחרי הצהריים מתפללים תפילת מנחה של יום טוב.
עם צאת הכוכבים ועריכת "הבדלה" מסתיים חג השבועות.

המעוניינים בכך הולכים לישון מעט לאחר לילה שלם של ערנות ולימוד תורה, וכשקמים ממנוחת הבוקר, סועדים בצהריים את סעודת החג העיקרית.

בישול בחג

כאמור לעיל בחג - יום טוב, מותרות מלאכות אוכל נפש - כל המלאכות הנחוצות להכנת האוכל עבור סעודות החג.

אולם בבישול האוכל יש כמה הגבלות.

א. אין ליצור אש חדשה. על כן מי שמשתמש בכירי גז עליו להדליק את הכיריים לא ע"י המצית האלקטרוני, וגם לא על ידי הבערת גפרור, אלא על ידי העברת אש מאש קיימת [נר נשמה]. כיריים חשמליות חובה להדליק מערב החג, וניתן לסדרם עם שעון שבת שידליק ויכבה אותם בשעות הנצרכות.

ב. אסור לכבות את האש בגמר הבישול. על כן יש לקחת בחשבון שהאש תישאר דולקת עד צאת החג.

כיון שמצב זו אינו נח ואינו קל ואף מסוכן יש לכך על פי ההלכה 3 פתרונות מקובלים:

1. לאחר סיום הבישולים הדרושים, מניחים על הגז סיר קטן - פינג'אן מלא מים עד קרוב לשפתו, מחכים להרתחה, וכשהמים ירתחו הם יגלשו, ויכבו את הגז. לאחר כיבוי הגז חשוב מאוד לסובב את כפתור הגז למצב של כיבוי כדי למנוע המשך זרימת הגז לכיריים המכובות - זו סכנה גדולה.

חובה להשתמש במים אלו לשימוש חיובי המותר בחג ולא רק לצורך הכיבוי. ולכן יש להשתמש בהם לצורך שתיה חמה וכדו', או לשים מראש ביצה שתבושל על ידי המים ואח"כ נאכל את הביצה.

אמנם יש פוסקים שהסתייגו מהיתר זה ולדעתם יש להעדיף את הפתרונות האחרים, וניתן להשתמש בו רק באופן ארעי כשכבר האש קיימת ואין דרך אחרת לכבותה.

2. שימוש בחג"ז. זהו מתקן מיוחד הדומה לפעולת שעון שבת חשמלי, אך מיועד לשימוש על צינור הגז. בדרך כלל הוא מחובר באופן קבוע לצינור הגז כל השנה. כאשר נרצה לבשל, עלינו לכוון עוד לפני הבערת האש בכיריים את השעון, לזמן ההפעלה הרצוי. השעון מתכוון על ידינו לאפשר את זרימת הגז לזמן הרצוי בלבד, ולהפסיק את הזרימה על פי הזמן שקבענו מראש. לאחר מכן ממעירים את האש ומבשלים ובהגיע הזמן הגז ייכבה מאיליו על ידי השעון. באופן הזה [שלא כיבוינו את האש, אלא מראש עוד לפני ההבערה, אפשרנו רק לכמות קטנה של גז להיות זמינה עבורו], הפעולה מותרת על פי ההלכה.

3. ניתן להשתמש בכיריים חשמליות קבועות או ניידות. אסור בשבת וגם בחג להדליק או לכבות כיריים חשמליות מכל סוג שהן. על כן מי שמעוניין להשתמש בכיריים חשמליות עליו להיעזר בשעון שבת נייד המתחבר לשקע שבקיר.

את שעון השבת יש לחבר מראש עוד לפני כניסת החג לשקע המזין את הכיריים החשמליות, לחבר את התקע של הכיריים לשעון השבת, להדליק את הכיריים, ולהעביר את השעון למצב של שבת. יש לשער

